

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi jätelain muuttamisesta

Savo-Pielisen jätelautakunta 30.07.2026
3828/00.04.00/2026

Valmistelijat / lisätiedot:
Saija Pöntinen, puh. 044 718 5066
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

ympäristöpäällikkö Saija Pöntinen

Jätelautakunta päättää antaa ympäristöministeriölle jäljempänä olevan lausunnon esitetyistä muutoksista jätelakiin.

Päätös

Selostus

Ympäristöministeriö on valmistellut luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta. Esityksen tavoitteena on parantaa jätetoimialan kilpailuneutraliteettia ja yksityisten jätehuoltoyritysten toimintaedellytyksiä sekä avata markkinoita.

Esityksessä ehdotetaan jätehuoltoalalla toimivien kuntien sidosyksiköiden ulosmyynnin rajoittamista ja tarkennetaan, millä menettelyllä kunnat voivat tarjota jätehuoltopalveluja kuntien toissijaisen jätehuollon järjestämisvastuun perusteella. Lisäksi jätelakiin ehdotetaan otettavaksi jätetoimialaa koskeva poikkeus hankintalain mukaisesta sidosyksiköiden 10 %:n vähimmäisomistusosuusvaatimuksesta.

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoja esitysluonnoksesta. Lausunto viedään Lausuntopalvelu.fi-sivustolle, jossa myös lausuntopyyntö on: [Lausuntopalvelu](https://lausuntopalvelu.fi)

Nykytilanne

Kuntien vastuu jätehuollossa

Kuntien järjestämisvastuulle kuuluu jätelain 32 §:n mukaan kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto. Kunnan vastuuta jätehuollossa on rajattu asteittain vuodesta 1999, jota ennen kunta oli täysimääräisesti vastuussa yhdyskuntajätteen jätehuollosta. Viimeisin kunnan vastuuta muuttanut jätelain muutos rajasi kuntavastuulta pois osan asumisessa syntyvistä jätteistä.

Jätelain 33 §:n mukaan kunta on velvollinen järjestämään jätehuollon toissijaisesti muillekin kuin 32 §:n mukaisesti sen jätehuoltovastuulle kuuluville toimijoille, kun jätteen haltija tätä pyytää yksityisen palveluntarjonnan puutteen vuoksi. Säännöksen tarkoitus on turvata toimiva jätehuolto tilanteissa, joissa yksityistä jätehuoltopalvelua ei ole kohtuullisin ehdoin saatavilla. Toissijaista jätehuoltopalvelua (TSV-palvelua) ostavat jätteen tuottajayritykset, mutta myös yksityiset jätehuoltoalan yritykset. Kunta ei ole velvoitettu ylläpitämään tai hankkimaan erikseen kapasiteettia järjestääkseen toissijaiselle vastuulle kuuluvaa jätehuoltoa, vaan vastuu koskee vain jätteitä, jotka soveltuvat laadultaan ja määrältään kunnan jätehuoltojärjestelmään.

Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarjoamisen edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut jätteiden ja sivuvirtojen tietoalustassa eli Materiaalitorissa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla. Tarjousten kohtuullisuuden arviointi perustuu pohjimmiltaan tarjouspyynnön tekijän subjektiiviseen harkintaan. Jos kysymyksessä on palvelu, jonka arvo on alle 2 000 euroa vuodessa tai palvelun tarve on ennakoinnaton ja kiireellinen, ei ilmoitusmenettelyä Materiaalitorissa tarvita. Jätelaitoksilla ei ole tällä hetkellä velvollisuutta pitää kirjaa tai laatia laskelmaa toissijaisesta jätehuoltopalvelusta erillään muusta kuntavastuullisesta toiminnasta.

Kuntien jäteyhtiöt ja niiden toiminta markkinoilla

Kunnat tekevät jätetoimialalla laajasti yhteistyötä huolehtiakseen asianmukaisesti ja kustannustehokkaasti jätelain mukaisista velvoitteistaan. Yhteistyö on useimmilla alueilla toteutettu perustamalla yhteisesti omistettuja kuntien jäteyhtiöitä, kuntayhtymiä tai liikelaitoksia. Jäteyhtiöt ovat pääasiassa useamman kunnan yhteisomistuksessa, ja niiden omistus jakautuu tyypillisesti asukasmäärän suhteessa. Kunnallisen jäteyhtiön, Jätekuukko Oy:n, omistaa yhdessä 15 kuntaa neljän eri maakunnan alueella.

Kuntien jäteyhtiöt hoitavat ensisijaisesti jätelaissa kunnalle osoitettuja jätehuollon palvelutehtäviä. Jäteyhtiöt toimivat kuitenkin rajatusti markkinoilla eli tarjoavat jätehuoltopalveluja myös sellaisille asiakkaille, jotka eivät kuulu kunnan jätehuollon järjestämisvastuulle. Kuntien jäteyhtiöiltä on vakiintuneesti edellytetty sidosyksikkösuhdetta sen omistajana oleviin kuntiin, joten vain rajattu osa liikevaihdosta voi tulla markkinoilta.

Kun kuntien jäteyhtiöt toimivat markkinoilla, niihin sovellettava ulosmyyntiraja on jätelain 145 a §:n mukaan 10 prosenttia liikevaihdosta, eikä hankintalain 15 §:n mukaista 500 000 euron enimmäisrajaa sovelleta. Jätehuollon toimialaa koskevaa ulosmyyntirajaa on muutettu useaan otteeseen, viimeisimmäksi vuonna 2022 annetulla jätelain muutoksella, jolloin edellä mainittu 10 prosentin ulosmyyntiraja ilman 500 000 euron enimmäisrajaa säädettiin pysyväksi.

Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) antoi 15.1.2026 merkittävän ennakkoratkaisun C-692/23, joka vaikuttaa tytäryhtiöitä omistavien sidosyksiköiden ulosmyyntirajan arviointiin. Suomessa on tähän saakka vallinnut tulkinta, jonka mukaan tytäryhtiöiden liikevaihtoa ei lasketa mukaan arvioitaessa sidosyksikön markkinaehtoisen toiminnan laajuutta. EUT:n ratkaisun mukaan ulosmyyntiä on kuitenkin tarkasteltava konsernitasolla eli myös tytäryhtiöiden myynti lasketaan mukaan. Ratkaisulla on merkittäviä vaikutuksia jätetoimialalla, koska osa kunnallisista jäteyhtiöistä

on eriyttänyt markkinaehtoista toimintaa tytäryhtiöihin. Esimerkiksi Jätekuukko Oy:lla on sen kokonaan omistama tytäryhtiö, Kiertokuukko Oy.

Yksityiset jätehuoltoyritykset ja kunta toimivat palveluiden ostajina ja myyjinä toisilleen mm. jätteenkuljetuksessa ja jätteenkäsittelyssä. Jätelakimuutosta koskevan hallituksen esitysluonnoksen mukaan kuntien jätelaitokset hankkivat valtakunnallisesti noin 60 prosenttia liikevaihdestaan kilpailuttamalla palveluita markkinoilta. Kuntien jätelaitosten tai niiden tytäryhtiöiden markkinaehtoisten tai toissijaisen jätehuoltopalvelun asiakkaiden joukossa on monipuolisesti sekä pieniä jätteenkuljetusyrityksiä että valtakunnallisesti toimivia kuljetus- ja käsittelypalveluita tarjoavia yrityksiä. Jätehuoltoalan yritykset ostavat kuntien jätelaitoksilta tai niiden tytäryhtiöiltä käsittelypalveluita, erityisesti jätteenpolttoa, biojätteen käsittelyä sekä loppusijoituspalvelua kaatopaikalle.

Keskeiset esitettävät muutokset

Jätelain muutoksella on tarkoitus rajata sidosyksikköasemassa toimivien kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoista toimintaa laskemalla ulosmyyntiraja viiteen prosenttiin liikevaihdesta kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi jätetoimialaa koskeva poikkeus hankintalakiin esitetystä sidosyksiköiden 10 %:n vähimmäisomistusvaatimuksesta. Jätetoimialalla toimivien sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevan poikkeuksen perusteella kuntien jäteyhtiöt eivät joutuisi muuttamaan nykyistä omistusrakennettaan. Ulosmyyntirajan tiukentaminen yhdessä tiukentuneen tulkintakäytännön kanssa vaikuttaisi kuitenkin voimakkaasti kunnallisiin jäteyhtiöihin rajaamalla niiden toimintaa markkinoilla entistä enemmän.

Jätelakiin ehdotetaan uutta sääntelyä koskien kuntien toissijaista jätehuoltovastuuta. Muutosesityksen mukaan jätteen haltija on perusteltava Materiaalitorissa saadun tarjouksen hylkäämisen syyt ja toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen tulee olennaisin osin vastata julkaistua tarjouspyyntöä. Esityksellä on tarkoitus myös lisätä toissijaisen jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyttä säätämällä kunnan jätelaitokselle uusi velvollisuus ilmoittaa olennaiset tiedot toissijaisesta jätehuoltopalvelusta sekä velvollisuus eriyttää toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva kirjanpito. Myös toissijaisen jätehuoltopalvelun velvoitteiden noudattamisen valvontaa esitetään tehostettavaksi säätämällä kuntien jätelaitosten toissijaista jätehuoltopalvelua koskevasta määräajoin tehtävästä tarkastuksesta ja valvontasuunnitelmasta.

Kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävää jätemaksua koskevaa sääntelyä esitetään muutettavaksi. Ehdotuksen mukaan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävän jätemaksun tulisi sisältää kohtuullinen tuotto toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Lisäksi jätemaksua koskevaa säännöstä on tarkoitus täsmentää lisäämällä erillinen säännös siitä, että jätemaksuilla kerätty tuotto on käytettävä jätehuoltopalveluiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Kunnille esitetään uutta velvollisuutta hankkia jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla poikkeustilanteita lukuun ottamatta. Tämän muutoksen tavoitteena on parantaa yksityisten jätehuoltoalan yritysten toimintaedellytyksiä.

Lausunto esitettävistä muutoksista jätelakiin

Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset (145 §)

Savo-Pielisen jätelautakunta pitää välttämättömänä sitä, että jätehuoltotoimiala rajataan jätelain muutoksella kokonaan hankintalakiin sisällytetyn sidosyksikköjä koskevan vähimmäisomistusosuussääntelyn ulkopuolelle. Tämä poikkeaminen on saatava voimaan kiireellisesti, sillä hankintalain asiaa koskeva sääntely on jo hyväksytty. Ilman poikkeusta seurauksena olisi koko jätehuoltoalaa koskevia mittavia rakenteellisia muutoksia, jotka vaikeuttaisivat palvelujen järjestämistä ja lisäisivät kustannuksia. Jätehuolto on yhteiskunnalle kriittinen, välttämätön peruspalvelu, jonka toimivuus on turvattava kaikkialla ja kaikissa tilanteissa.

Savo-Pielisen jätelautakunnan toiminta-alueella jätehuolto on järjestetty kuntien välisenä yhteistyönä yli maakuntarajojen. Yhteistyötä on tarvittu, jotta kunnalliset jätehuoltopalvelut ja niihin liittyvät investoinnit on voitu järjestää kaikissa kunnissa laadukkaasti, vastuullisesti ja kustannustehokkaasti. Alueen kunnallinen jäteyhtiö on 15 erikokoisen kunnan omistama. Jos vähimmäisomistusosuuden muutoksesta ei poikettaisi jätetoimialalla, jouduttaisiin selvittämään yhtiön pilkkomista vähintään kahteen eri yhtiöön tai purkamista kokonaan. Tällöin menetettäisiin jätehuoltoalalle tärkeät volyymihyödyt, ja kuntien ja asukkaiden jätehuoltokustannukset kasvaisivat samalla, kun jätehuollon kehittäminen vaikeutuisi. Lisäksi syntyisi haastavia tilanteita, kun jouduttaisiin puuttumaan jäteyhtiön pitkäkestoisiin jätteenkäsittely- ja kuljetussopimuksiin.

Jätelautakunta katsoo, että siinä missä edellä esille tuotu jätehuoltotoimialan poikkeus hankintalain alalla on perusteltu ja välttämätön, jätelakiin ehdotettu sidosyksikköiden ulosmyyntirajan laskeminen tulee jättää toteuttamatta. Muutosesityksen tavoitteet on asetettu ensisijaisesti jätehuoltoalalla toimivien yritysten näkökulmasta, kun taas jätehuoltopalveluja tarvitsevien yritysten asema ja palvelutarpeet ovat jääneet puutteellisesti huomioiduiksi. Muutos ei lisää jätehuoltopalvelujen valinnanvaraa, vaan pikemminkin kaventaa sitä. Kuntien jäteyhtiöiden nykyinen markkinaehtoinen toiminta täydentää alueellista palvelutarjontaa ja parantaa palvelujen saatavuutta.

Kun jätelain muutoksella (1148/2022) säädettiin jätetoimialalle pysyväksi tarkoitettu 10 prosentin ulosmyyntiraja, lain esitöissä tunnistettiin, että kunnan tarjoamilla palveluilla on erityistä merkitystä pienille jätehuoltoyrityksille ja syrjäseuduilla toimiville yrityksille. Ulosmyyntirajan alentaminen voi johtaa siihen, että hyödyntämis- ja käsittelypalvelut keskittyvät joillakin alueilla harvoille yksityisille toimijoille, mikä heikentää palvelujen saatavuutta ja kilpailun toimivuutta. Nykyinen sääntely on mahdollistanut sen, että kuntien jäteyhtiöt ovat voineet tarjota markkinaehtoista palvelua joustavasti myös tilanteissa, joissa TSV-menettely on yrityksille raskas tai hidas. Yritysten on saatava jätehuoltopalvelut helposti ja kohtuulliseen hintaan ilman tarpeetonta hallinnollista kuormaa.

Esityksessä muutosten arvioidaan lisäävän toimintaympäristön ennakoitavuutta. Jätelautakunnan näkemyksen mukaan jatkuvat muutokset ulosmyyntirajoihin vaikuttavat kuitenkin päinvastoin. Toimintaympäristö on ollut jo vuosia äärimmäisen epävarma. Investoinnit ja sopimusjärjestelyt on tehtävä jätehuollon toimialalla pitkällä tähtäimellä useiksi vuosiksi eteenpäin, mikä edellyttäisi

ennustettavaa ja vakaata sääntely-ympäristöä. Toistuvat muutokset ovat vaikeuttaneet pitkäjänteistä suunnittelua ja kehittämistä.

Erityisen ongelmallista on, että ulosmyyntirajan alentamista ehdotetaan tilanteessa, jossa Euroopan unionin tuomioistuimen alkuvuonna 2026 antama ratkaisu C-692/23 on jo merkittävästi muuttanut sidosyksiköiden markkinaehtoisen toiminnan arviointia. Tämän ratkaisun oikeusvaikutuksiin liittyy vielä merkittäviä epävarmuustekijöitä. Näin epävarmassa tilanteessa ulosmyyntirajan tiukentaminen ei ole perusteltua, vaan Suomessa asetettuja tiukempia ulosmyynnin rajoituksia ja niiden tarkoituksenmukaisuutta tulisi tarkastella kokonaisuudessaan uudelleen. EUT:n ratkaisujen oikeusvaikutukset tulee selvittää ja niiden vaikutuksia seurata. Nykyarvion perusteella ulosmyyntirajan alentaminen yhdessä muuttuneen oikeuskäytännön kanssa voi aiheuttaa huomattavia haitallisia vaikutuksia jätehuoltojärjestelmän toimivuudelle.

Jätealalla on toimittu pitkään Suomessa vakiintuneen tulkintakäytännön mukaisesti, ja Savo-Pielisen jätelautakunnan alueellakin kunnallinen jäteyhtiö on perustanut markkinaehtoisesti toimivan tytäryhtiön. Pelkästään EUT:n uuden ratkaisukäytännön myötä toimintaa on järjesteltävä uudelleen. Mikäli tämän lisäksi toteutetaan jätelakiin ehdotettu ulosmyyntirajan laskeminen, kunnallisen jäteyhtiön on merkittävästi sopeutettava toimintaansa sekä myytävä kokonaan omistamansa tytäryhtiö taikka muutettava muutoin sen omistusjärjestelyjä, mistä aiheutuu yhtiössä huomattavaa hallinnollista lisätyötä ja kustannuksia. Samalla yhtiön on muutettava nykyisiä sopimuksia asiakkaiden, palveluntuottajien ja muiden sidosryhmien kanssa.

Merkittävä osa alueen kunnallisen jäteyhtiön markkinaehtoisesta liikevaihdosta tulee siitä, että se vuokraa maa-alueita ja tiloja muille toimijoille edistääkseen yhteistyössä tehtävää kiertotalousliiketoimintaa. On erityisen huolestuttavaa, että esitetyllä lakimuutoksella estetään tällaisia kiertotalouteen perustuvia kumppanuuksia, vaikka innovaatioyhteistyö julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä olisi hyvin tärkeää ilmasto- ja kiertotaloustavoitteiden saavuttamiseksi.

Jätealalla olisi syytä harkita jopa nykyistä korkeampaa ulosmyyntirajaa, sillä EU-sääntely mahdollistaisi 20 %:n tason. Vähintäänkin ulosmyyntiraja on pidettävä jätelaissa ennallaan. Mikäli ulosmyyntirajan alentaminen kuitenkin toteutetaan huolimatta sen aiheuttamista merkittävistä haitallisista vaikutuksista, on usean vuoden siirtymäaika välttämätön. Kunnallisille jäteyhtiöille on annettava riittävästi aikaa toimintansa hallittuun sopeuttamiseen. Ulosmyyntirajan tulee säilyä nykyisellä tasolla vähintään vuoden 2029 loppuun asti, eikä kolmen vuoden keskimääräistä liikevaihtoa laskettaessa tule ottaa huomioon tätä aikaisempia vuosia esityksen mukaisesti.

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu sekä kirjanpito jätehuoltopalvelusta (33 ja 44 §)

Kunnan toissijainen vastuu järjestää elinkeinotoiminnalle jätehuoltopalveluja (TSV-palveluja) tilanteissa, joissa markkinaehtoista palvelua ei ole kohtuullisin ehdoin tarjolla, on keskeinen keino turvata jätehuoltopalvelujen saatavuus koko maassa. Savo-Pielisen jätelautakunta korostaa, että velvoitteen toteuttaminen edellyttää kunnille riittäviä tosiasiallisia toimintaedellytyksiä. Koska TSV-palveluja voidaan tarjota vain kunnan olemassa olevan jätehuoltojärjestelmän puitteissa,

markkinaehtoisen toiminnan rajoittaminen rajoittaa pitkällä aikavälillä myös kunnan mahdollisuuksia ylläpitää ja tarjota TSV-palveluja.

Toissijaista vastuuta koskevan sääntelyn lähtökohtana tulee olla jätehuoltopalvelujen turvaaminen niitä tarvitseville toimijoille mahdollisimman sujuvasti, nopeasti ja kohtuullisin kustannuksin. Toimivat palvelut ehkäisevät jätteiden epäasianmukaista käsittelyä ja vähentävät siitä aiheutuvia ympäristöhaittoja. Nyt ehdotetuilla muutoksilla lisätään toissijaisten jätehuoltopalvelujen käyttäjien hallinnollisia velvoitteita. Vaikutusarvointien perusteella rasite kohdistuu erityisesti harvaan asuttujen alueiden pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, jotka ovat muuta yrityskenttää riippuvaisempia TSV-palveluista.

Jätelautakunnan näkemyksen mukaan yritysten hallinnollista taakkaa tulisi vähentää, eikä lisätä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Materiaalitorin ilmoitusmenettelyä ei edellytetä alle 2 000 euron arvoisissa palveluissa. Tätä euromääräistä rajaa olisi perusteltua korottaa, jotta erityisesti pienillä ja keskisuurilla yrityksillä säilyisi mahdollisuus käyttää TSV-palveluja joustavasti. Euromääräistä rajaa arvioitaessa on huomattava, että 2 000 euron raja on asetettu vuonna 2018, minkä jälkeen kustannustaso on merkittävästi noussut. Koska rajaa ei ole sidottu mihinkään indeksiin, sen reaalinen arvo on olennaisesti alentunut sääntelyn voimaantulon jälkeen. Kynnysarvon nostamisen lisäksi sääntelyyn tulisi sisällyttää jatkoa varten mekanismi, jolla kynnysarvoa tarkistetaan säännöllisesti kustannustason muutoksia vastaavasti.

Savo-Pielisen jätelautakunta katsoo, että Materiaalitori toimii tarkoituksenmukaisena välineenä TSV-palvelun tarpeen osoittamisessa silloin, kun kyse on arvoltaan merkittävistä palveluista. Tämä kuitenkin edellyttää, että tietoaalustaa kehitetään käyttäjälähtöisesti nykyistä selkeämmäksi ja helpommaksi käyttää. Uusien velvoitteiden, kuten tarjousten hylkäämisen perusteiden kirjaamisen, tulee olla toteutettavissa tietoaalustalla selkeästi ja vaivattomasti. Tietoaalustan kehittämiseen on varattava riittävät resurssit, ja kehittämistyössä tulee kuulla sekä palveluja käyttäviä yrityksiä että kuntien jätelaitoksia. Ennen uusien velvoitteiden voimaantuloa Materiaalitorin tarvittavien toiminnallisuuksien on oltava käytössä, minkä vuoksi muutoksille on varattava riittävä siirtymäaika.

Jätelautakunta suhtautuu myönteisesti siihen, että kunnilta edellytetään TSV-palvelujen avoimempaa raportointia. Samalla on kuitenkin tunnistettava, että uudet raportointivelvoitteet Materiaalitorin lisäävät hallinnollista työtä ja ovat osin myös päällekkäistä tiedonkeruuta suhteessa kirjanpidon eriyttämisvaatimuksiin. Mikäli raportointivelvollisuus säädetään, sen voimaantulolle on varattava riittävä siirtymäaika: velvoitteet eivät voi tulla voimaan vuoden 2027 alusta, koska tällöin edellytettäisiin takautuvasti vuoden 2026 tietojen raportointia.

Kirjanpidon eriyttämistä koskeva sääntely lisää jäteyhtiöiden hallinnollista työtä sekä raportoinnin ja talouden seurannan vaatimuksia. Tästä huolimatta Savo-Pielisen jätelautakunta pitää muutosta perusteltuna, sillä se parantaa toissijaisen jätehuoltopalvelun avoimuutta sekä mahdollistaa toiminnan laajuuden paremman seurannan niin valvontaviranomaisten kuin markkinatoimijoiden näkökulmasta. Kirjanpidon eriyttämisvaatimukselle tulee kuitenkin säätää tarpeellinen siirtymäaika.

Kunnan järjestämä jätteenkuljetus (36 §)

Savo-Pielisen jätelautakunnan toiminta-alueella kunnan järjestämä jätteenkuljetus on järjestetty aina kilpailuttamalla kuljetuspalvelut yksityisiltä jätehuoltoalan yrityksiltä, eikä näköpiirissä ole mitään tarvetta muuttaa tätä toimintamallia. Jätelautakunta pitää kuitenkin ongelmallisena, että ehdotetulla sääntelyllä rajataan kuntien oikeutta itse määritellä, millä tavalla ne järjestävät jätelain mukaisesti niiden vastuulle kuuluvat jätehuollon palvelut. Esitys kaventaisi kunnallista itsehallintoa sekä kuntien harkintavaltaa ilman, että muutokselle on osoitettu riittävän painavia perusteita.

Voimassa oleva lainsäädäntö sisältää jo useita keinoja edistää kilpailua ja turvata eri kokoisten yritysten osallistumismahdollisuuksia jätteenkuljetusten hankintoihin. Jätelaissa säädetään muun muassa hankintojen osiin jakamisesta, markkinakartoituksen tekemisestä sekä velvollisuudesta huomioida erikokoiset yritykset kilpailutuksissa. Julkisella hankintayksiköllä on kuitenkin oltava tehokkaat keinot varmistaa, että se saa tuotettua palvelut kustannustehokkaasti siinäkin tilanteessa, että alueella on heikko kilpailutilanne. Hankintayksiköllä on oltava oikeus viime kädessä päättää siitä, hankkiiko se palvelut kilpailuttamalla hankintalainsäädännön mukaisesti vai tuottaako se ne itse.

Mikäli kilpailuttamisvelvollisuus kuitenkin säädetään, tulee siitä voida poiketa riittävän joustavasti mm. silloin, kun yksityistä palveluntarjontaa ei ole saatavilla tai hinnat muodostuvat kohtuuttomiksi. Lisäksi ehdotettua viiden vuoden poikkeamisajakaa on pidennettävä merkittävästi. Jos kunta joutuisi ottamaan jätteenkuljetuksen hoitaakseen omana toimintanaan, edellyttää tämä henkilöstöjärjestelyitä ja merkittäviä investointeja kalustoon, ja vastaavasti siirtyminen takaisin kilpailuttamiseen vaatii riittävän pitkän ajan muun muassa kaluston poistojen ja sopimusjärjestelyjen toteuttamiseksi.

Kunnan jätemaksu (78 §)

Savo-Pielisen jätelautakunta pitää kannatettavana ehdotettua täsmennystä, jonka mukaan jätemaksuista kertyvä tuotto on käytettävä jätehuollon palvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Vaikka periaate vastaa pitkälti nykyistä käytäntöä, sen kirjaaminen nimenomaisesti lakiin lisää sääntelyn selkeyttä ja vahvistaa käsitystä siitä, että jätemaksujen tuottoa voidaan käyttää ainoastaan jätehuollon tehtävien hoitamiseen.

Sen sijaan jätelautakunta ei pidä perusteltuna ehdotusta, jonka mukaan kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittäviin maksuihin tulisi aina sisältyä kohtuullinen tuotto toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Nykyinen sääntely on riittävä, sillä sen mukaan jätemaksujen tulee kattaa palvelun järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, eikä TSV-palveluista perittävä maksu saa olla vastaavaa kunnan ensisijaisen vastuun piiriin kuuluvaa palvelua edullisempi.

TSV-palvelujen hinnoittelu on jo nykyisin kustannusvastaavaa ja monilta osin kotitalouksilta perittäviä maksuja korkeampaa. Esimerkiksi sekajätteen käsittelymaksuissa otetaan huomioon myös kotitalouksien kierrätettävien jätteiden jätehuollon rahoitusta, kun taas TSV-asiakkaille ei kohdisteta vastaavia tasaavia järjestelyjä. Tästä syystä erityisesti kierrätettävien jätteiden keräyksestä perittävät maksut ovat TSV-asiakkaille usein korkeampia kuin kotitalouksille.

Velvollisuus sisällyttää maksuun erillinen tuotto kasvattaisi yritysasiakkaiden kustannuksia edelleen ilman, että sille on osoitettavissa tarvetta jätehuollon järjestämisen tai kustannusvastaavuuden näkökulmasta.

Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta

Savo-Pielisen jätelautakunta toteaa, että valmistelussa on arvioitu laajasti erityisesti esityksen taloudellisia vaikutuksia ja vaikutuksia kilpailuneutraliteettiin. Vaikutusarviointeihin sisältyy kuitenkin merkittävää epävarmuutta, mikä vaikeuttaa muutosten kokonaisvaikutusten luotettavaa ennakkointia. Jätelautakunnan näkemyksen mukaan vaikutusarvioinneissa esille nousseita riskejä ei ole riittävästi huomioitu esityksen ratkaisuissa, vaan lakiluonnoksessa on päädytty ehdotuksiin, joilla voi olla huomattavia kielteisiä vaikutuksia jätehuoltojärjestelmän toimivuuteen. Vaikutusarviointit eivät siis anna kokonaisuudessaan tukea esitetyille muutoksille.

Vaikutusarvioinnissa on tuotu esille muun muassa kustannusten nousun riski, joidenkin käsittelypalveluiden saatavuuden heikkeneminen sekä kuljetusmatkojen pidentyminen, mikä voi lisätä myös ympäristöhaittoja. Jätelakia uudistettaessa tulisi ensisijaisesti varmistaa, että jätehuoltopalvelut ovat niitä tarvitseville helposti, luotettavasti ja kohtuullisin kustannuksin saatavilla. Lisäksi tulisi huolehtia siitä, että toiminta kehittyy vastaamaan kiertotalouden tarpeita ja ympäristöhaitat minimoidaan. Vaikutusarvioinnin perusteella voidaan todeta, että esitetyt lakimuutokset eivät olennaisilta osiltaan tue näitä tavoitteita, vaan johtavat jopa päinvastaiseen, negatiiviseen kehityspolkuun jätehuollon asiakkaiden ja ympäristön kannalta.

Toimivallan peruste

Kuntien sopimus Savo-Pielisen jätelautakunnasta
Kuopion kaupungin hallintosääntö 37 §

Vaikutusten arviointi

Vaikutusten ennakkoarviointia ei tehdä, koska kyseessä on lakiesitykseen vastaaminen (KH 21.10.2024 § 293)

Liitteet

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö jätelain muutosesityksestä
Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta